

2010-04-15

Till

Medlemmarna i Förnyelse i anläggningsbranschen, FIA

Rekommendation att implementera FIAs Program för Effektivare Drift och Underhåll

Det är många parter inblandade i driftskedet av infrastrukturanläggningar - finansörer, anläggningsägare, konsulter, entreprenörer och materialleverantörer. Samtliga parter måste vidta åtgärder och säkerställa kompetens för att åstadkomma en effektivare verksamhet, som gynnar alla dem som använder anläggningarna och alla dem som berörs när anläggningarna används.

Om alla gör det och möjligheterna tas tillvara finns betydande vinster att hämta för samhället, användare, trafikanter och för aktörerna i driftverksamheten.

Detta program är framtaget med särskilt fokus på driftfrågor, inte minst inom den kommunala sektorn, och kompletteras av andra program. Exempelvis är FIAs program för Effektivare anläggningsbyggande, Utökad samverkan och Effektivare konsultuppdrag tillämpligt i projekt av större tids- eller resursmässig omfattning. Beläggningsverksamhet behandlas inte specifikt i detta program utan i programmet Effektiv asfaltbeläggningsverksamhet.

Bakgrund

Drift och underhåll av infrastrukturanläggningar innefattar alla de åtgärder som både kortsiktigt och långsiktigt krävs för att anläggningarna ska kunna vara tillgängliga, farbara och framkomliga och behålla den kvalitet och standard med vilken de anlagts. Dessa åtgärder omfattar avhjälpande underhåll och andra underhållsåtgärder som krävs för att anläggningarna ska kunna användas på avsett sätt. Det är den dagliga funktionaliteten hos anläggningarna som sätts i förgrunden. Definitionerna av begreppet drift och underhåll skiftar mellan olika områden (se vidare bilaga 1).

Trafikverkets grundläggande uppdrag är enligt trafikverksutredningen ”att ansvara för hantering och styrning av funktionaliteten i det samlade transportsystemet. Kraven på

funktionalitet uttrycks i termer av tillgänglighet, framkomlighet, säkerhet och miljöanpassning. Medlen för att hantera och styra funktionaliteten utgörs av att sköta, underhålla och utveckla anläggningar, att se till att de utnyttjas effektivt, att de som nyttjar anläggningarna får tillräcklig och nödvändig support för säkra, framkomliga och miljöanpassade transporter samt att fordonen interagerar med anläggningarna på ett säkert, framkomligt och miljöanpassat sätt”.

Vägverket har genomfört utredningar som visar på en positiv produktivitetsförändring inom den del av anläggningsmarknaden som består av drift och löpande underhåll av statliga vägar. De kostnadsbesparingar som gjorts och den ökade produktivitet som ägt rum har åstadkommits med i huvudsak organisatoriska åtgärder. Det har varit mer lönsamt att investera i bättre planering, organisation och uppföljning än i ny produktionsteknik för att åstadkomma en ökad kostnadseffektivitet. Bl.a. har användningen av moderna IT- och kommunikationshjälpmedel möjliggjort effektiviseringarna inom verksamheten. En viktig förutsättning för den ökade produktiviteten har varit att leverantörerna getts möjligheter att konkurrera med nya och självständigt utvecklade produktionsmetoder.

Vägverkets egna analyser visar att produktivitetsökningen mellan åren 1992 och 2002 i genomsnitt varit mellan 2 – 3 procent per år. Produktivitetsförbättringen har varit uthållig och mycket tyder på att den har fortsatt efter år 2002.

Banverkets verksamhet för drift och underhåll har inte upphandlats i konkurrens under lika lång period men en tydlig effekt av konkurrensutsättningen av drift och underhåll är kraftigt sänkta kostnader mätt i kronor per spårmeter. Forsiktigt räknat är kostnaden idag minst 25 procent lägre än före konkurrensutsättningen. Samtidigt kan man konstatera att kvaliteten är densamma och att säkerheten är fortsatt hög. Vid en europeisk jämförelse är Banverket bland de effektivaste järnvägsförvaltningarna när det gäller drift och underhåll.

De analyser som gjorts avseende det kommunaltekniska området pekar i samma riktning. Genom konkurrensutsättning har kostnaderna för olika verksamheter kunnat reduceras utan att kvaliteten gått förlorad. I vissa fall har kvaliteten ökat. Effektiviseringar i driftverksamheten har också skett genom samordning av all kommunalteknik mellan och inom kommuner.

Trots de framgångar som kan registreras i drift- och underhållsverksamheten både inom staten och inom kommunerna finns en potential till förbättringar som i första hand tar sikte på att öka kundnyttan av det som levereras, att få ett bättre nyttjande av anläggningarna och att anläggningarna sköts på ett sådant sätt att de som använder dem får en bättre tillgänglighet, framkomlighet, ökad komfort och säkerhet samt förbättrad miljö. Ett särskilt fokus måste då sättas på frågor som rör miljöaspekterna i samband med drift och underhåll och användningen av anläggningarna, inte minst i tätorter.

I Förnyelse i anläggningsbranschen (FIA) har program tagits fram och rekommenderats för att ge bättre förutsättningar, starkare drivkrafter och hjälpmedel för att öka effektiviteten i anläggningsbranschen. Flera av dessa program och hjälpmedel har stor betydelse också för att främja driften av infrastrukturanläggningarna. Följer branschens aktörer rekommendationerna främjas även den traditionella driftverksamheten.

Åtgärdsprogram

En grundläggande förutsättning för en effektivare drift och underhåll av infrastruktur-anläggningarna är en *god samverkan mellan alla inblandade aktörer*. FIA har utvecklat en särskild modell för samverkan i anläggningsprojekt som kan tillämpas.

A. Skapa goda relationer med användarna och det omgivande samhället

Bakgrund

Drift och underhåll av infrastruktur-anläggningar handlar primärt om att anläggningarna ska vara i sådant skick att användaren kan ta sig fram tryggt, komfortabelt och säkert och med så begränsade miljömässiga och andra konsekvenser som möjligt för närboende, medtrafikanter och samhället i stort.

Ansvar för infrastruktur-anläggningarnas drift och underhåll är fördelat mellan stat, kommuner och enskilda som erhåller offentliga bidrag. De som använder anläggningarna gynnas av den sammantagna funktionaliteten. Ett gemensamt agerande för att öka kundnyttan bör eftersträvas.

Flera av de statliga och kommunala anläggningsägarna har redan utvecklat olika former för dialog med användarna och närboende och övriga intressenter när det gäller driften och underhållet av anläggningarna. Det är också anläggningsägarna som har och ska ha dialogen med användarna och övriga intressenter.

Rekommenderade åtgärder

- Utveckla formerna för dialoger med trafikanter, medtrafikanter, järnvägsföretag, närboende, näringsidkare och samhället i övrigt. Genomför dialoger om drift och underhåll för att bibehålla och utveckla funktionaliteten i anläggningarna och beträffande tillgänglighet, framkomlighet, säkerhet, komfort och miljöpåverkan.
- Utveckla kunskap om och synliggör sambanden mellan åtgärder och nyttor.
- Etablera fora mellan olika anläggningsägare för samordning och återföring av ”kunderfarenheter”

B. Skapa goda relationer mellan beställare och utförare för att stärka kundnyttan

Bakgrund

Ytterst handlar drift- och underhållsverksamheten om att säkerställa att trafikanterna kan ta sig fram säkert och med så begränsade konsekvenser som möjligt för miljön och omgivningen i övrigt samt att vårda anläggningsskapitalet. Relationen mellan beställaren, vars uppgift är att ansvara för samhällsekonomisk effektivitet, och utföraren, som i praktisk handling genom

uppdraget ska se till att en god funktionalitet levereras dagligen, är fundamental för att syfte och mål ska nås i drift- och underhållsverksamheten och för en ständigt ökad effektivitet givet de resurser som sätts in.

De rådande kontrakts- och ersättningsformerna kan förbättras för att bättre korrespondera mot de syften och mål som ska uppnås i driften av anläggningarna. Förfrågningsunderlagen är utgångspunkten för att kontrakten ska få rätt innehåll i dessa avseenden. Även om formerna har utvecklats finns en stor förbättringspotential genom ökad innovationsgrad och kreativitet i driftverksamheten. AB och ABT är inte fullt ut tillämpliga på drift- och underhållsverksamheten (se vidare bilaga 1 där de olika delarna framgår.)

Drift- och underhållsverksamhet sker nästan alltid i trafikerad miljö, vilket ställer särskilda krav.

Rekommenderade åtgärder

- Utveckla förfrågningsunderlagen för upphandling och kontraktering av drift- och underhållstjänster beträffande beskrivning av tjänstens innehåll/omfattning, fördelning av ansvar och ersättningsgrunder, bl.a. för att stimulera till innovationer i verksamheten (se bilaga 1).
- Standardisera och skapa gemensamma beskrivningar av tjänstens innehåll/omfattning/funktion för att förenkla för och stimulera fler att delta i konkurrensen om uppdragen. Utveckla en Funktions-AMA för driftverksamhet.
- Utveckla samverkansmodellen för att klara det totala spektrat av händelser, eftersom förutsättningarna skiftar från tid till annan och ofta snabbt.
- Utveckla gemensamma regler för avtal om kontraktering av drifttjänster inom anläggningsbranschen motsvarande AB och ABT för entreprenader. Ett sådant uppdrag ges lämpligen Byggandets kontraktskommitté.
- Utveckla formerna för och incitamenten till att få goda arbetsmiljöer för alla medarbetare.
- Utveckla formerna för och intensifiera arbetet med uppföljning och återföring av erfarenheter i syfte att öka kundnyttan.

Hjälpmedel som FIA tagit fram

1. Bilderböcker om dokumenterade erfarenheter av drift, belagd väg och vägbyggnad.
2. FIA:s modell för Samverkan för ökad effektivitet.

Se vidare www.fiasverige.se

Bidrag till FIA:s övergripande mål

Detta program för Effektivare Drift och Underhåll för bättre funktionalitet ska bidra till högre kvalitet vid användningen av anläggningar och lägre kostnader för drift och underhåll av anläggningarna. Det skall också bidra till en stabilare och högre lönsamhet för företagen.

Programmet baseras på ett gott samspel och effektiva samarbetsformer mellan alla aktörer.

Anläggningsbranschens image förbättras vilket attraherar ungdomar och nya medarbetare.

Rekommendation

Jag rekommenderar medlemmarna i Förnyelsen i anläggningsbranschen, FIA, att omgående implementera och tillämpa FIAs program för Effektivare Drift och Underhåll.

Tillämpningen är ett viktigt steg för att nå vår gemensamma vision.

Stockholm den 15 april 2010

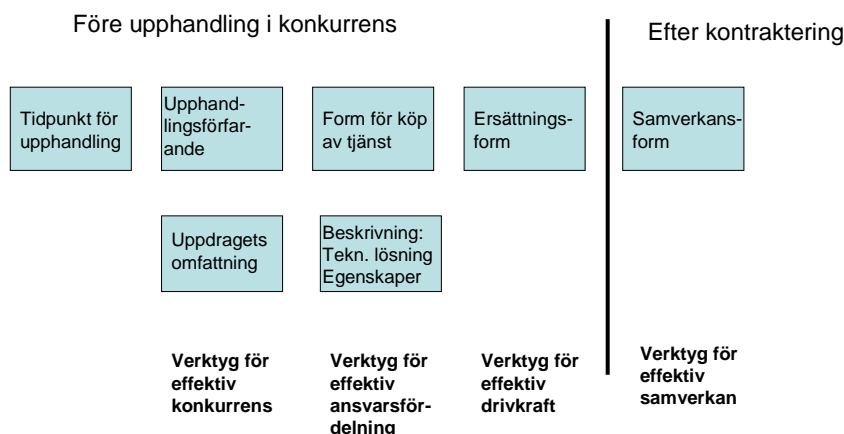

Åsa Söderström Jerring

Bilaga 1

Verktyg för effektiv drift av anläggningar

Definition av drift och underhåll av infrastrukturanläggningar

